

Eksamenssæt B til kapitel 2: Det nazistiske parti og vejen til magten

Materiale:

Bilag 1: Nazistisk valgplakat til rigsdagsvalget 5.marts 1933 (1,0 normalside)

Bilag 2: Luise Solmitz' dagbog, 3. marts 1933 (1,0 normalside)

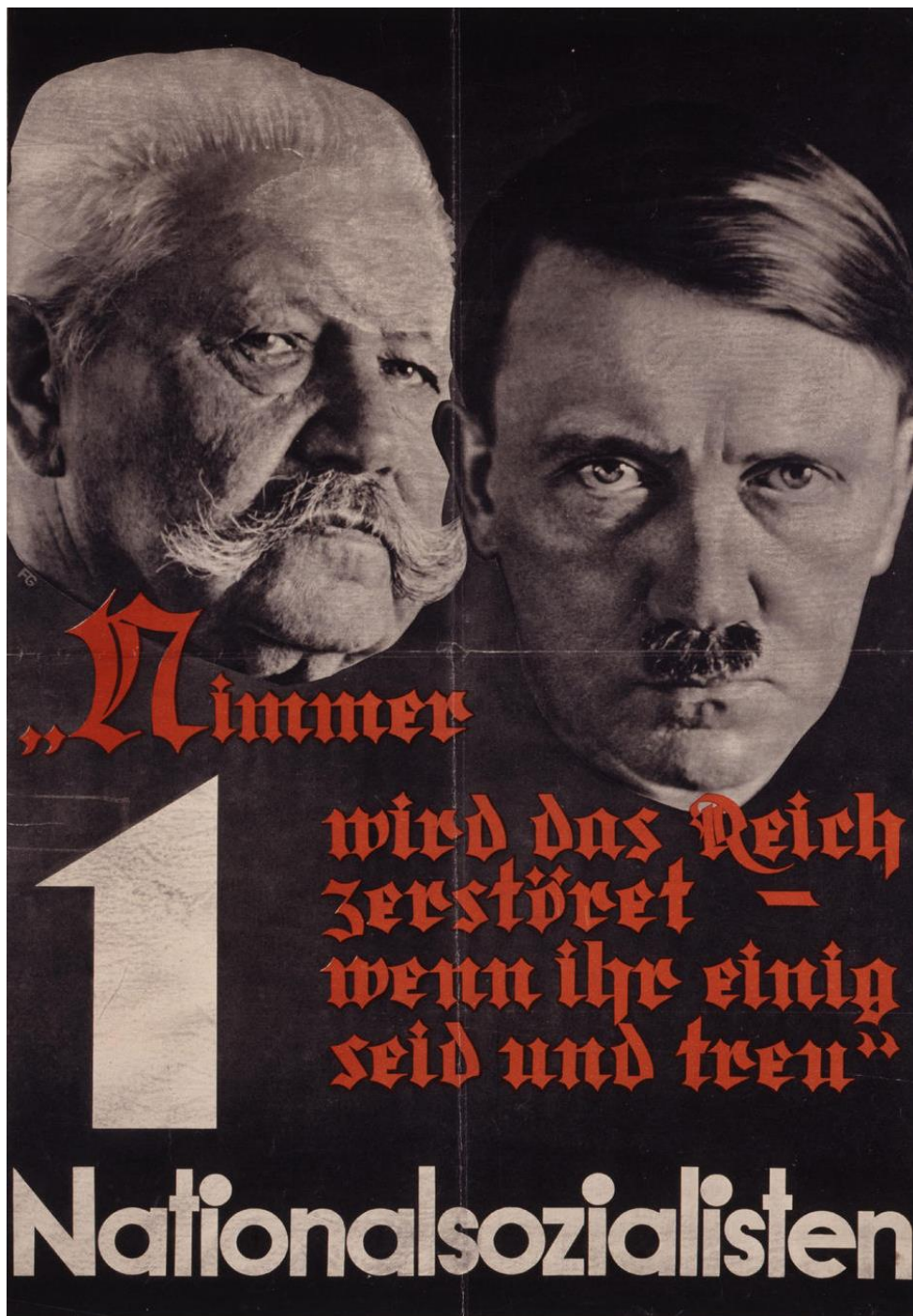
Bilag 3: Nikolaus Sievekings dagbog, 8. marts 1933 (0,8 normalside)

Bilag 4: Fotografi fra valgkampen i Hamborg, 1933 (1,0 normalside)

Normalsider i alt: 3,8

Bilag 1: Nazistisk valgplakat til rigsdagsvalget 5. marts 1933 (1,0 normalside)

Introduktion: I oversættelse lyder teksten "Aldrig vil riget blive ødelagt – hvis I er enige og tro". Strofen henviser til digtet Frühlingsgruss an das Vaterland fra 1814. Plakatens ophavsmand er ukendt. Plakaten måler i original 117,5 gange 83 cm.

wahlplakate-archiv.de

Bilag 2: Luise Solmitz' dagbog, 3. marts 1933 (1,0 normalside)

Introduktion: Den 3. marts 1933 trådte Hamborgs socialdemokratiske senatorer i byrådet tilbage, fordi de ikke ville forbyde partiavisen Hamburger Echo som krævet af den nazitiske rigsindendrigsminister Wilhelm Frick. Samme dag blev avisen forbudt af det resterende senat. Luise Solmitz (1889-1973) var lærerinde i Hamborg og gift med den jødiske ingeniør Friedrich Solmitz (1877-1973). Alligevel blev hun fra 1930 en begejstret tilhænger af nazisterne. Luise Solmitz skrev mellem 1905 og 1973 i alt 65 dagbøger, hvorfra det følgende uddrag stammer.

5 Det var en opløftende dag, uden forplumring, fuld af patriotisk liv. [...] Om eftermiddagen købte vi ind for Gisela [Luise og Friedrich Solmitz' datter]. Det regnede med en selv for Hamborg usædvanlig heftighed. Tågen krøb langs jorden. Angreb: Væk med det røde senat!

Støtterne vakler, søjlerne knækker: Hitler kommer, Hitler kommer! [...]

10 På forbindelsesbanen et tog fuldt af politi, vel fra Altona, og da så jeg for første gang armbindene med hagekors! Alle bar dem, alle! De sang deres nazisang, da de marcherede. På Grindelallee blev vi imidlertid mødt af politi fra Mecklenburg, med faner, godt nok foldet sammen, velsagtens fordi de først skulle rulles ud foran Føreren; musik, officererne med blanke våben, alle bar armbind, hænderne løftede sig til hitlerhilsen. Alle stod op, ligesom de voksne. Det var som i 1914, alle var
15 faldet hinanden om halsen, hvis Hitler havde givet tegn. Rus uden vin.

Med Gisela hos M. Kun den gamle fru M. var hjemme, hun græd, grebet af det overvældende, som blev fortalt om Goebbels fra zoo, hvilket fik Gisela til at grine, og fik mig til at grine af Gisela, men vi
20 fattede os heldigvis, og fru M. hulkede højlydt. Min kære Gud, havde jeg været alene havde jeg gjort det samme. Gisela forstår det ikke, hun siger, det ville være, som da de græd i 1832 over Polen¹, så følelsessaligt. Hun ved heller ikke, hvor dybt vi var faldet, og hvilken helgen Hitler er, og hvilket håb.

Ak, havde jeg bare været der! Ingen kejser bliver modtaget som Hitler, et hav af begejstring, kærlighed, tro, tiltro og troskab til døden. Hvad han sagde? Opgør med marxismen, korruptionen.
25 "2-3 millioner – ja, er det korrupktion? Sådan er pampermorale i dag." Han er ikke selv kapitalist og vil aldrig blive til en. "Hvad jeg har brug for, skaffer jeg mig med min forstand." – Tysklands største rigdom er dets store mænd. Han talte ikke om sig selv, men man tænkte kun på ham, og jublen var grænseløs.

Werner Johe: *Hitler in Hamburg. Dokumente zu einem besonderen Verhältnis (Forum Zeitgeschichte Band 6)*, Ergebnisse Verlag 1996, s. 92-93. Oversat af Jeppe Bæk Meier og Rasmus Thestrup Østergaard.

---

¹ Polen blev i 1832 indlemmet i Rusland mod mange polakkers ønske.

Bilag 3: Nikolaus Sievekings dagbog, 8. marts 1933 (0,8 normalside)

Introduktion: Nikolaus Sieveking (1899-1953) kom fra en borgerlig familie i Hamborg og havde kæmpet som infanterist i de sidste måneder af Første Verdenskrig. På grund af den økonomiske situation efter krigen arbejdede han nogle år som boghandler, før han i 1926 fik arbejde som arkivar. Som så mange andre blev Sieveking skuffet over de demokratiske partier og stemte i 1931/1932 på det kommunistiske parti KPD. Følgende uddrag stammer fra hans dagbog fra 1933.

Onsdag, 8.3.

- 5 Rigsdagsvalget har givet regeringspartierne absolut flertal. Nationalsocialisterne har fået en enorm stemmetilvækst, mens de tysknationale godt nok er gået lidt tilbage. Men den offentligt udførte valgpropaganda, som gik ud på at lukke munden på alle modstandere, har givet et fremragende udbytte. Nationalsocialisterne har med sejren fået en sådan styrke, at de straks er gået i gang med
- 10 at afskaffe de politiske forhold i de forskelle forbundslande, som de ikke brød sig om. I Hamborg indsatte de dagen efter valget om aftenen deres mand Richter som politikommissær, hvilket medførte, at borgmester Petersen og senator Chapeaurouge [fra DVP] trådte tilbage, og lod fra midnat hagekorsfanen veje fra rådhusets balkon. Allerede i eftermiddag skal borgerne vælge et nyt
- 15 senat, der efter forslag (læs: diktat) fra nazisterne skal bestå af 6 nationalsocialister, 2 tysknationale og stahlhelmsførere og én fra folkepartiet og statspartiet. Hvilken betydning nazisternes stemmemæssige overvægt får på rigspolitikken kan indtil videre ikke undervurderes.

Mandatfordeling i den nye rigsdag (i procent)

	Rigsdag af			
	14.9.30	31.7.32	6.11.32	8.3.33
Nationalsocialister	19	38	33,5	44,5
Socialdemokrater	24	22	20,8	18,5
Kommunister	14	15	17,2	12,6
Zentrum	12	12	11,9	11,3
Tysknationale	7	6	8,8	8
Bayer. Folkeparti	3	4	3,3	2,9
Tysk Folkeparti	5	1,8	1,8	0,3
Tyske Statsparti	3	0,6	0,3	0,8
Krist-Soc. Folked.	7	0,7	0,9	0,6
Økonomipartiet	4	0,1	0,3	-
Bondepartiet	-	-	0,5	0,3
Øvrige	2	0,6	0,7	0,2

- 20 Frank Bajohr m.fl. (udg.): *Bedrohung, Hoffnung, Skepsis. Vier Tagebücher des Jahres 1933*, Wallstein Verlag, 2013, s. 414-415. Oversat af Jeppe Bæk Meier og Rasmus Thestrup Østergaard.

Bilag 4: Fotografi fra valgkampen i Hamborg, 1933 (1,0 normalside)

Introduktion: Fotografiet er taget af Joseph Schorer (1894-1946), der fra 1922 arbejdede som uafhængig fotograf i Hamborg. Hans hovedarbejdsgiver var lokalavisen Hamburger Tageblatt. På grund af sin negative holdning til det nazistiske styre var Schorer ikke medlem af NSDAP, og i 1936 blev hans kontrakt med Hamburger Tageblatt ophævet. Mange af Schorers fotografier blev ikke offentliggjort i samtiden og befinder sig i dag i forskellige arkiver. I 1986 udkom bogen Als Hamburg unter den Nazis lebte med 152 ikke tidligere offentliggjorte fotografier af Joseph Schorer, heriblandt dette af en gruppe borgere i Hamborg, der er i færd med at hænge en nazistisk valgplakat op i forbindelse med rigsdagsvalget den 5. marts 1933.

Bildarchiv Preussischer Kulturbesitz (udg.): *Als Hamburg unter den Nazis lebte. 152 wiederentdeckte Fotos eines Zeitzeugen*, Rasch und Röhring Verlag, 1986, s. 61.